

Neurokirurgisk omvårdnad är ett fält i stark utveckling där kompetensen i landet tagit stora kliv sedan den förra upplagan av "Neurokirurgisk vård" publicerades. Likaså har insikten om fältets vikt ökat och forskningen inom professionen har gått framåt, inte minst tack vare svenska insatser. Därför är denna uppdaterade upplaga av boken ett viktigt bidrag till fortsatt utveckling både på landets neurointensivvårdsavdelningar och på allmänna intensivvårdsavdelningar där dessa patienter vårdas. Det menar **Jimmy Sundblom**, neurokirurg på Akademiska sjukhuset, som har läst boken och bidrar med en recension.

Viktig uppdatering av ett fält i snabb utveckling

Målgruppen för boken anges som studerande på sjuksköterskeprogrammet och specialistutbildning för sjuksköterskor, men den lämpar sig väl för alla intresserade av neurokirurgi och omvårdnadsfrågor. Den har en plats på många allmänna vårdavdelningar, liksom på breda intensivvårdsavdelningar som användbar referenslitteratur.

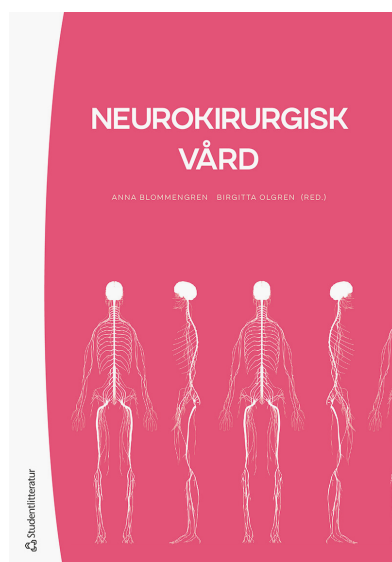
ÖVERSIKT

Boken följer ett logiskt upplägg med en koncis och läsvärd historisk introduktion till neurokirurgin som fält, med fokus på omvårdnadsfrågor från 1870 och framåt.

Ett kapitel om neuroanatomi, fysiologi och patofysiologi följer och ger en bra och välillustrerad introduktion till nervsystemet, varefter en genomgång av den neurologiska bedömningen av neurokirurgiska patienter tar vid. Här kunde boken utvecklats något och en kort förklarande sammanfattning av generellt nervstatus kunde ingått.

Därefter är boken indelad i diagnosspecifika kapitel, där alla subspecialiseringsfält inom neurokirurgi får en genomgång (med undantag för pediatrik neurokirurgi). Även kapitel om arbetsterapins och fysioterapins roll inom fältet ingår, liksom mycket bra kapitel om perioperativ vård och diagnostiska metoder. Avslutningsvis ingår ett kort kapitel om etiska överväganden, samt ett om framtidens neurokirurgiska omvårdnad.

Upplägget i hela boken använder VIPS-modellen (Välbefinnande, Integritet, Prevention, Säkerhet; en modell

Recension av "Neurokirurgisk vård", av Anna Blommengren och Birgitta Olgren (red); Studentlitteratur 2023.

för strukturering av omvårdnadsdokumentation), vilket ger en bra övergripande struktur och ger ett bra flöde mellan de olika kapitlen trots olika författare.

Det gör också boken till ett utmärkt komplement för fördjupning i vardagens letande i "VIP":ar och "standardvårdplaner" – här följer/föregår fördjupningen de centrala målen i omvårdnaden av patienter i olika skeden.

Korta, tydliga och belysande fallexempel är löpande insprängda i texten och utgör ett pedagogiskt utmärkt drag. Avsaknaden av dessa i vissa kapitel märks – till exempel i kapitlet om etiska överväganden hade kliniska exempel varit ett utmärkt tillskott.

INTRYCK

Det ska erkännas att undertecknad insatt under genomläsningen att jag till viss del gett mig in på fel revir – hur väl insatt man än påstår sig vara inom medicinsk neurovetenskap är omvårdningsforskning och -utbildning ett eget fält där man som läkare bör tassa relativt ödmjukt. Med en dos självgodhet och en gnutta aningslöshet kan man tydligen ändå åta sig en uppgift som denna.

Bokens författare kommer undantagslöst från sjukvården i Stockholm, vilket till viss del märks. Som en kollega en gång uttryckte det, "i ett rum med två neurokirurger finns tre åsikter"; när det gäller rutiner och standardvårdplaner skiljer sig landets olika enheter åt vad gäller uttolkningen av tillgänglig evidens – detta kan märkas emellanåt när författarna slår fast som sanningar rutiner som skiljer sig mellan sjukhus (till exempel användandet av nimodipin som standard vid traumatiska subaraknoidalblödningar). Detta kan sannolikt leda till en del funderingar vid enheter utanför Karolinskas upptagningsområde, men det bör samtidigt sägas att författarna är väl förtrogna med och refererar väl till neurokirurgisk omvårdningsforskning från övriga universitetssjukhus i Sverige.

I de diagnosspecifika kapitlen ingår korta medicinska genomgångar om de viktigaste diagnoserna som ger läsare i målgruppen en bra introduktion, däremot märks emellanåt en del faktafel här och där som sannolikt kommer av

det kortfattade formatet, och i en bok av det här slaget är detta att anse som endast minimala skavanker. Oftast märks det för en läsare med ”medicinska” glasögon som utelämnande av medicinska och patofysiologiska aspekter som kunde varit värdefulla – men som sagt, det hör till bokens styrkor att man inte fastnar i dessa detaljer när dess fokus är andra aspekter.

Bokens absoluta teoretiska tyngdpunkt ligger i kapitlen om neurointensivvård och angränsande diagnoser, vilket är en naturlig (och rimlig) följd av hur neurokirurgisk omvårdnad som specialområde vuxit fram. Det är också här framför allt specialistsjuksköterskor fyller en helt central roll och i många fall självständig roll inom neurokirurgin som specialitet. Ändå saknar jag lite mer fördjupning inom andra områden, där såväl kapitlen om hjärntumörer som, kanske framför allt, om skador och sjukdomar i ryggen, skulle kunna vara något mer fördjupade vad gäller olika medicinska och kirurgiska aspekter. Ur omvårdnadssynpunkt är dessa fortsättningsvis utmärkta.

Som författarna tar upp i avslutningskapitlet om framtidens neurokirurgiska omvårdnad, så är i Sverige neurokirurgisk och neurologisk omvårdnad betraktade som två olika specialiteter. Därav kan också kapitlet om epilepsi, hydrocefalus och funktionell neurokirurgi upplevas kortfattat – man bör även nämna att omvårdnadsaspekter och sjuksköterskeprofessionen spelar en allt djupare och mer central

roll inom den funktionella neurokirurgin. I ett vidare perspektiv instämmer undertecknad med författarna att ett sammanförande av neurologisk och neurokirurgisk omvårdnad skulle kunna bidra med starka synergieffekter och stärka neurospecialiteterna generellt.

Känslan av de diagnosspecifika kapitlen blir sammantaget att boken ger en väldigt bra grund att stå på vad gäller den teoretiska grunden för neurokirurgisk övervakning, intensivvård och vård av neurotrauma och vaskulära neurokirurgiska åkommor, medan den som letar efter lite mer fördjupning inom andra fält kommer att vilja söka sig till andra, mer specifika, läroböcker.

Som läsare kan man även känna att kapitlen om fysioterapi och arbetsterapi är väldigt kortfattade, men här kommer sannolikt recensentens medicinska glasögon in – bägge dessa är välskrivna och tydliga och fokuserar bra på omvårdnadsaspekter av värde i det vardagliga arbetet med neuropatienter.

SAMMANFATTNING

För att kunna sammanfatta intrycken så ställde jag mig ett antal frågor under senare genomläsning:

– Behövs en bok om neurokirurgisk omvårdnad? Svaret är ett rungande ”ja”! Jag kan föreställa mig en bok av det här slaget ståendes ”hundörad” och nedklottrad på avdelningar av olika slag i hela landet.

– Är boken läsbar och användbar i vardagligt arbete med neuropatienter? Även här ett ”ja” – upplägget, formatet

och ett indexsystem samt ordlista gör den enkel att plocka fram som referens även under stressiga arbetspass.

– Fyller boken sitt syfte? I stort sett ”ja” även på denna. Jag föreställer mig att en läsare skulle kunna önska sig lite mer stoff i vissa kapitel som angivits ovan.

– Har jag lärt mig något av boken? Absolut. Utan att påstå att man som läkare även ska vara expert på omvårdnadsaspekterna, så är det belysande och nyttigt för teamarbetet att sätta sig in i det tankesättet och också ödmjukt inse dess betydelse (för att inte nämna den vetenskapliga bas som finns och som vi läkare tyvärr sällan fördjupar oss i).

Recensentens roll är relativt ny för undertecknad (om man bortser från juvenilt pinsamma skivrecensioner i lokaltidningar), numera ägnar man sig som handledare och referent nästan uteslutande åt texter man ombuds komma med förbättringsförslag till. Mitt huvudsakliga förbättringsförslag vad gäller boken är att jag önskar mig mer stoff och mer fördjupning. Översätter man det till en recension, så är det sannolikt det bästa betyg man kan få – läsaren vill ha mer!

JIMMY SUNDBLOM
Docent i Neurokirurgi,
Neurokirurgiska
kliniken, Akademiska
sjukhuset
jimmy.sundblom@neuro.uu.se